

Павло Поляков

Вінницький національний технічний університет, Україна

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

Pavlo Poliakov

Vinnitsia National Technical University, Ukraine

THE EFFECTIVENESS OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE IN TERMS OF INTEGRATION

The essence of approaches to the definition of economic security and its provision in the modern conditions of activation of integration processes is revealed. The role of strategic planning and forecasting in providing economic security was defined. The relationship of economic security of domestic enterprises and the conditions of functioning connected with European integration are determined. The features and components of economic security management systems of industrial enterprises are investigated, on which principles the operation of this system should be based. The role of the formation and implementation of the strategy of ensuring economic security in the aspect of cooperation between Ukraine and the EU countries is determined. The principles of assessing the effectiveness of achieving the objectives of managing the economic security of an industrial enterprise are described.

Keywords: economic security, industrial enterprise, threats, risks, eurointegration process, development strategy, economic security management.

Постановка проблеми. Безумовним фактом є те, що євроінтеграційні процеси в нинішній економічній системі країни є головним вектором стратегічного розвитку та посилення співпраці між країнами бізнес партнерами. На нашу думку, чималий науковий інтерес, на сьогодні полягає, у дослідженні євроінтеграційних процесів та забезпечення економічної безпеки вітчизняних промислових підприємств. Кожні зміни, що викликані впливом на функціонування вітчизняних підприємств мають свої наслідки, а особливо у нинішніх умовах господарювання підприємств, які змушені адаптуватися до змін та активізувати власні можливості з метою підвищення ефективності господарювання. У нинішніх умовах господарювання не існує чітко визначеної системи управління економічною безпекою саме промислових підприємств, тому в управлінського персоналу виникають певні труднощі із вирішенням питань подолання зовнішніх загроз та безпеки діяльності. Вимагають удосконалення методологічні підходи щодо оцінювання управління економічною безпекою на вітчизняних підприємствах та удосконалення заходів ціленаправлених на зростання рівня безпеки господарюючого суб'єкта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо управління економічною безпекою, забезпечення достатнього її рівня, вплив процесів євроінтеграції на економічну безпеку вітчизняних промислових підприємств стали об'єктом дослідження багатьох науковців, серед них такі як: Адаменко Т.М., Бабець І.Г., Бугай А.А., Васильев О.В., Глущенко О.О., Іванків О.Я., Ілляшенко С., Козаченко А.В., Кургузенкова Л.А., Лактионова Ю.А., Ляшенко О.М., Матвієнко О.О., Орлик О.В., Салод С.В., Яремко Л.А.

Зважаючи на значні напрацювання як вітчизняних, так і зарубіжних науковців щодо управління економічною безпекою важливим є проведення подальших досліджень спрямованих на пошук напрямів забезпечення економічної безпеки промислових підприємств, зменшення ризиків та загроз фінансово-господарській діяльності в умовах євроінтеграції та глобалізації бізнесу.

Завданням даного дослідження є вивчення усіх аспектів забезпечення економічної безпеки на промислових підприємствах, визначення чинників, що впливають на ефективність управління

економічною безпекою підприємства та напрямів зниження загроз функціонування суб'єктів в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека є складовою частиною національної безпеки, її фундаментом та матеріальною основою. Вона органічно вписується в систему національної безпеки разом із такими її складовими, як забезпечення надійної обороноздатності країни, підтримка соціального миру в суспільстві, захист від екологічних лих тощо. Не може бути воєнної безпеки при слабкій економіці, а ефективна економіка неможлива в умовах соціальних конфліктів. В економічній літературі існує декілька підходів до поняття економічної безпеки. Економічна безпека підприємства розглядається як якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності конкретного підприємства, галузі, населення, стійке забезпечення ресурсами розвитку народного господарства, а також послідовну реалізацію регіональних і державних інтересів.

Як наголошує автор Іванків О.Я.¹, поняття «забезпечення економічної безпеки» є більш конкретним, проте зміст залишається тим же. Це – комплекс заходів та способів підтримки господарюючого суб'єкта в такому стані, в якому він здатний стійко функціонувати, розвиваючись у розширеному масштабі, задовольняти реальні економічні потреби на рівні не нижче критичного рівня, забезпечувати економічну незалежність, протистояти існуючим та раптово виникаючим небезпекам та загрозам.

В економічній науці прийнято виділяти такі економічні рівні: мікрорівень – виступає у вигляді відокремленого виробництва або підприємства; макрорівень – є національною економікою або економікою держави; світова економіка – характеризує глобальну систему господарювання. У нашому випадку варто скористатися економічною діяльністю на мікрорівні, тобто пов'язаною безпосередньо з певним підприємством та його безпекою. Діяльністю у такому разі буде система дій, у результаті якої люди задовольняють свої потреби у вигляді виробництва та обміну матеріальними благами і послугами. Виходячи з цього, можна навести визначення економіки як діяльності людей на конкретному підприємстві, що пов'язана з виробництвом і обміном матеріальними благами і послугами для задоволення своїх потреб. Тепер розглянемо наступну складову частину нашого визначення.

У спеціальній літературі наводиться визначення безпеки як стану, при якому будь-який об'єкт знаходиться в надійній захищеності і не піддається негативному впливу будь-яких факторів. У широкому науковому сенсі під безпекою розуміється захищеність природно-фізіологічних, соціально-економічних, ідеально-духовних і ситуативних потреб у ресурсах, технологіях, інформації та моральних ідеалів, необхідних для життєдіяльності та розвитку населення.

Економічна безпека підприємства – це такий стан складної, нелінійної системи, що представляє собою відокремлений господарюючий суб'єкт при виробництві та обміні благами між людьми, у ході якого дія зовнішніх і внутрішніх факторів не призводить до погіршення системи або до неможливості її функціонування та розвитку.

Слід виокремити такі групи загроз як зовнішні і внутрішні. Зовнішні загрози являють собою фінансові та економічні кризи, несприятливі макроекономічні та політичні обставини, недобросовісну конкуренцію, протиправні дії кримінальних структур. У свою чергу, внутрішні загрози пов'язані з особливістю підприємницької діяльності господарюючого суб'єкта в складному ринковому середовищі, до них можна віднести виробничі кризи, витік або втрату інформаційних ресурсів, неспроможність персоналу тощо. При цьому кожен власник сам вишукує резерви для збереження рівноважного стану життєдіяльності підприємства. Тому, постає актуальне завдання щодо формування комплексної системи управління безпекою господарюючого суб'єкта як складної імовірнісної динамічної системи.

Отже, базовим елементом забезпечення економічної безпеки підприємства може бути стратегічне планування і прогнозування діяльності підприємства. Так само варто виділити такі аспекти в діяльності підприємства як антикризове і стратегічне управління, на основі яких і повинна будуватися сучасна модель економічної безпеки підприємства. При застосуванні такого модульного підходу можна отримати більшу ефективність, ніж у разі реалізації кожного елементу окремо, тобто відбудеться виникнення синергетичного ефекту. У цьому бачиться найбільш перспективний напрям

¹ Іванків, О. Я. (2015). Сутність системи економічної безпеки підприємства в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*, 11, 109-112.

розвитку теорії та практики забезпечення сталого розвитку підприємства¹. Варто розглянути поняття «євроінтеграція», що є лінгвістичним скороченням словосполучення «європейська інтеграція».

Поняття «інтеграція» виникло у 20-х роках ХХ століття і використовувалося для позначення процесів поєднання різноманітних суб'єктів. Поняття інтеграції застосовується у різних галузях науки – політиці, соціології, економіці тощо. У загальноекономічному розумінні інтеграцію розглядають в такий спосіб: відновлення, стан об'єднаності окремих частин та їхніх функцій у єдине ціле; об'єднання економічних суб'єктів, поглиблення їхньої взаємодії, розвиток зв'язків між ними, поширення та поглиблення виробничо-технологічних зв'язків, спільне використання ресурсів, об'єднання капіталів; процес взаємної адаптації, розширення виробничої та економічної співпраці, об'єднання національних економік двох або більше країн, форма інтернаціоналізації господарського життя; розвиток та поглиблення виробничо-технологічних зв'язків, об'єднання капіталів, створення один одному сприятливих умов здійснення економічної діяльності².

Нові виклики та загрози вимагають більш ефективних напрямків управлінських рішень щодо економічної безпеки підприємств. Постає необхідність розглядати підприємство з точки зору системного аналізу, щоб виявити взаємозв'язки між структурними підрозділами та основними елементами і компонентами, що, у свою чергу, дасть можливість проаналізувати недоліки та переваги в роботі організації, її зв'язки із зовнішнім середовищем та прийняти обґрунтовані рішення щодо забезпечення економічної безпеки. Спираючись на логіку використання системного підходу до вирішення завдань забезпечення економічної безпеки, виникає необхідність розробити систему управління економічною безпекою промислового підприємства з чітко окресленими елементами, схемою їх дії та взаємодії³.

Погоджуючись з думкою Бугай А.А. слід брати до уваги такі основоположні фактори, що формують економічну безпеку в розумінні стабільного розвитку макро- та мікро- економічної підсистеми економіки країни. До них можна віднести: наявні ресурси праці, процеси відтворення даних ресурсів, ефективне управління та забезпечення ними; достатнє ресурсне забезпечення, необхідне для розвитку вітчизняних промислових підприємств; достатність фінансових ресурсів, раціональність їх розподілення та використання⁴.

Механізм управління економічною безпекою підприємства включає сукупність елементів: філософію економічної безпеки підприємства; функції, що реалізують процес управління економічною безпекою; ресурсне забезпечення механізму; цільова спрямованість, що містить основні організаційні форми та економічні інструменти, необхідні для забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства⁵.

До основних завдань системи управління економічною безпекою промислових підприємств слід віднести: збір, аналіз, оцінку зовнішнього оточення та прогнозування розвитку подій; захист законних прав та інтересів підприємства; вивчення діяльності конкурентів, партнерів, клієнтів; забезпечення збереження матеріальних цінностей; виявлення, попередження, припинення можливих протиправних дій співробітників, конкурентів; захист комерційних таємниць тощо.

Основними принципами, на яких повинна ґрунтуватися система управління економічною безпекою промислових підприємств, повинні бути: – принцип розвитку – передбачає необхідність урахувувати швидкі зміни, що відбуваються у навколишньому оточенні, здатність системи до розвитку, розширення та змін у структурі:

– принцип адаптивності – виражається у здібностях системи управління прилаштовуватися до змін зовнішнього та внутрішнього оточення підприємства з метою уникнення загроз;

¹ Кургузенкова, Л. А. (2016). Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 2, 29-33.

² Глущенко О. О., Туленінова, Д. М. (2016). Вплив євроінтеграції на економічну безпеку вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Економіка*, 1, 112-119.

³ Матвієнко, О. О. (2015). Управління економічною безпекою авіатранспортного підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Економіка*, 5, 106-109.

⁴ Бугай А. А. (2003) Євроінтеграція і економічна безпека України. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*, 8, 62-68.

⁵ Лактионова, Ю. А. (2013). Механизм обеспечения экономической безопасности предприятия. *Социально-экономические явления и процессы*, 3 (49), 93-99.

- принцип єдності – передбачає те, що всі дії підрозділів служби економічної безпеки підприємства повинні бути узгодженими та скоординованими;
- принцип компетентності – передбачає, що питаннями забезпечення економічної безпеки займаються висококваліфіковані кадри;
- принцип економічної доцільності – полягає в тому, що витрати на проведення заходів з забезпечення безпеки повинні бути економічно обґрунтованими;
- принцип оперативності – швидка реакція системи на зміни у навколишньому оточенні, використання тільки актуальної інформації;
- принцип комплексності передбачає нейтралізацію шкідливих факторів на всі функціональні складові економічної безпеки;
- принцип законності – передбачає функціонування системи управління економічною безпекою згідно з вимогами чинного законодавства;
- принцип безперервності – система повинна постійно захищати інтереси підприємства в умовах невизначеності та ризику¹.

За нинішніх умов наша країна навряд чи зможе швидко досягти економічної стабільності без міжнародної допомоги, зокрема без підтримки реформ з боку країн Заходу та міжнародних фінансових організацій. Йдеться не тільки про фінансову допомогу, яка є для України надзвичайно важливою. Йдеться також про сприяння поступовому входженню України до Європейського економічного простору. І тут для нас ключовим питанням є поглиблення відносин з Європейським Союзом².

Мета стратегії економічної безпеки інтеррегіонального співробітництва полягає в удосконаленні системи інституціональних механізмів посилення конкурентоспроможності України шляхом поєднання та координації функцій управління, моніторингу й оцінки процесів забезпечення економічної безпеки, соціально-економічного розвитку та активізації зовнішньоекономічної діяльності регіонів в умовах поглиблення співробітництва України з країнами ЄС.

Стратегія економічної безпеки повинна охоплювати: обґрунтування економічних та інституціональних передумов розвитку співробітництва України з країнами ЄС, що передбачає дослідження європейської регіональної політики в частині розвитку співпраці регіонів різних країн, аналіз правової бази із забезпечення міжнародного співробітництва регіонів в Україні та країнах ЄС, оцінку основних тенденцій співпраці регіонів у зовнішньоторговельній, науково-технічній, інвестиційній сферах; оцінку стану економічної безпеки за основними складовими, які будуть найбільш чутливими до ефектів міжнародного співробітництва (зовнішньоекономічна, виробнича, науково-технологічна, інвестиційна); визначення сутності внутрішніх і зовнішніх загроз та ступеня їх впливу на складові економічної безпеки регіонів; обґрунтування очікуваних параметрів економічних інтересів та критеріїв економічної безпеки за сферами життєдіяльності; характеристику конкурентних переваг регіонів-учасників співробітництва, пріоритетних сфер і галузей реалізації спільних проєктів; сценарії розвитку співробітництва та його впливу на стан економічної безпеки учасників залежно від ступеня реалізації зовнішніх і внутрішніх загроз.

Ефективними засобами зниження рівня загроз економічній безпеці регіону в процесі інтеррегіонального співробітництва є: посилення конкурентних переваг регіону на основі реалізації міжнародних проєктів, зокрема наукомістких у межах інноваційних кластерів; формування сприятливого інвестиційного клімату з використанням диференційованого підходу до визначення умов інвестування залежно від об'єкта; покращення інформаційного забезпечення через створення регіонального банку міжнародних проєктів, проведення моніторингу результатів реалізації спільних проєктів та інформування громадськості; розвиток інноваційної та фінансової інфраструктури; підвищення ефективності діяльності державних інституцій за рахунок розширення повноважень місцевих органів влади у сфері міжнародного співробітництва³.

¹ Васильєв, О. В., Мейта, В. І. (2013). Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств. *Економічний аналіз*, 14 (2), 2, 138-145.

² Паламарчук, В., Литвиненко, О. (2013). Взаємодія напівдемократій та усталених демократій – можливе майбутнє Європи. *Віче*, 4, 45-54.

³ Бабець, І. Г. (2013). Концептуальні засади стратегії економічної безпеки інтеррегіонального співробітництва України з країнами ЄС. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 1, 3-13.

При аналізі факторів економічної безпеки пріоритетне значення має облік деструктивних чинників (загроз). Проте не варто обходити стороною і позитивні фактори. Різноманітні загрози економічній безпеці класифікуються за різними основними ознаками: за джерелом виникнення (зовнішні та внутрішні загрози); за відношенням до людської діяльності (об'єктивні та суб'єктивні); за систематичністю прояву (систематичні та несистематичні); за ступенем керованості (керовані та некеровані); за можливістю нейтралізації (такі, що частково піддаються нейтралізації та такі, що не піддаються нейтралізації); за впливом на складові економічної безпеки підприємства (ті, що впливають на усі її складові, на декілька складових та одну складову); за моментом виникнення (актуальні та потенційні); за об'єктивністю існування (реальні та мнимі); за частотою виникнення (постійні та випадкові); за ступенем очевидності (явні та приховані); за впливом на об'єкт (активні та пасивні); за сферою виникнення (правові; економічні; політичні; екологічні; соціальні; науково-технічні; технологічні; демографічні); за вірогідністю реалізації (реальні та потенційні); за тривалістю впливу на функціонування і розвиток підприємства (довготермінові, середньотермінові і короткотермінові); за характером прояву (закономірні та випадкові)¹.

В основу оцінювання результативності управління економічною безпекою підприємства покладено методику, яка спирається на найкращі зразки оцінювання результативності та ефективності діяльності підприємства та є адаптованою до потреб управління його економічною безпекою. Створення такої методики є доволі складним завданням, оскільки різноманітні критерії оцінки ефективності функціонування соціально-економічних систем свідчить про недостатність наукового опрацювання досліджуваної проблематики, її поліморфний характер і недосконалість існуючих теоретико-методологічних підходів.

В цілому оцінювання результативності досягнення цілей управління економічною безпекою підприємства слід розглядати як алгоритм присвоювання економічним процесам, явищам, суб'єктам, об'єктам та іншим елементам управління економічною безпекою підприємства (чи його характеристикам) певних символів або чисел, на основі заздалегідь визначених правил і процедур. Крім того, саме ці правила й процедури мають виступати гарантами правильності чи адекватності відображення реальної економічної дійсності.

Опис основних кроків алгоритму оцінювання результативності управління економічною безпекою підприємства можна здійснити в такий спосіб: ідентифікація загроз цілям управління економічною безпекою підприємства; розробка і реалізація превентивних заходів щодо уникнення загроз цілям управління економічною безпекою підприємства; оцінка дієвості здійснення превентивних заходів щодо уникнення загроз цілям управління економічною безпекою підприємства; визначення причин недостатньої дієвості здійснення превентивних заходів щодо уникнення загроз цілям управління економічною безпекою підприємства; оцінка вартості комплексу заходів щодо уникнення або подолання наслідків загроз цілям управління економічною безпекою підприємства².

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на те, що євроінтеграційні процеси є закономірністю, обраним стратегічним вектором розвитку національної економіки, вітчизняним підприємствам слід активно застосовувати методи адаптації до змін функціонування та ведення фінансово-господарської діяльності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Забезпечення економічної безпеки, євроінтеграція для господарюючих суб'єктів крім позитивних наслідків, має й ряд загроз, які управлінням повинні братися до уваги. Подолання виникаючих загроз на фінансово-господарську діяльність підприємства, у період активізації інтеграційних процесів, сприятиме стабілізації ведення фінансово-господарської діяльності в аспекті суттєвих структурних організаційних, технологічних змін, які позитивно впливатимуть на можливості підвищення прибутковості конкурентоспроможності підприємства продуктивності праці тощо.

Важливим є формування прогнозів та сценаріїв змін як на макрорівні, так і на рівні діяльності господарюючих суб'єктів у вітчизняній економіці в плані забезпечення економічної безпеки під час євроінтеграційних процесів.

Для визначення рівня результативності функціонування системи управління економічною безпекою промислового підприємства менеджерам необхідно застосовувати як комплексний, так і

¹ Орлик О. В. (2014) Система загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання. *Вісник соціально-економічних досліджень*, 1 (52), 250-257.

² Ляшенко О. М. (2015). *Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства*. Київ : НІСД, 348.

системний підхід до процесу управління. Розроблена стратегія із постійним контролем реалізації щодо забезпечення та посилення економічної безпеки підприємства надасть змогу зменшити негативний вплив існуючих загроз внутрішнього та зовнішнього характеру. Від відслідковування та диференціації факторів зовнішнього та внутрішнього оточення на рівень економічної безпеки залежить результативність управління системою економічної безпеки підприємства промисловості за посилених інтеграційних процесів. Достатнє інформаційне забезпечення управлінського персоналу для прийняття рішень надає змогу проводити своєчасний контролінг економічної безпеки, приймати рішення, вчасно скоригувати виникаючі проблеми у фінансово-господарській діяльності. Визначення та моніторинг показників результативності управління економічною безпекою забезпечується на підприємстві безперебійним функціонуванням усіх його підрозділів, визначенням проблемних точок в загальній системі управління господарюючим суб'єктом та альтернатив їх вирішення.

References:

1. Glushhenko, O.O., Tulenina D.M. (2016). Vplyv yevrointegraciyi na ekonomichnu bezpeku vitchiznyanix pidpriemstv [The Impact of European Integration on the Economic Security of Domestic Enterprises]. *Naukovij visnik Mukachivs'kogo derzhavnogo universitetu. Ekonomika*. [Scientific herald of Mukachevo State University. Series: Economics], 1, 112-119 [in Ukrainian].
2. Bugaj, A.A. (2003). Yevrointegraciya i ekonomichna bezpeka Ukrayini [Eurointegration and economic security of Ukraine]. *Naukovij visnik Diplomatichnoyi akademiyi Ukrayiny*. [Scientific Herald of the Diplomatic Academy of Ukraine], 8, 62-68 [in Ukrainian].
3. Babecz', I.G. (2013). Konceptual'ni zasady strategiyi ekonomichnoyi bezpeki interregional'nogo spivrobotnicztva ukrayini z krayinami YeS [Conceptual principles of the strategy of economic security of Ukraine's interregional cooperation with EU countries]. *Naukovij visnik L'vivs'kogo derzhavnogo universitetu vnutrishnix sprav*. [Scientific herald of Lviv State University of Internal Affairs], 1, 3-13 [in Ukrainian].
4. Palamarchuk, V., Litvinenko, O. (2013). Vzayemodiya napivdemokratij ta ustalenix demokratij – mozhlive majbutnye Yevropi [The interaction of semi-democratic and established democracies is the possible future of Europe]. *Viche*. [Veche], 4, 45-54 [in Ukrainian].
5. Ivankiv, O. Ya. (2015) Sutnist' sistemi ekonomichnoyi bezpeki pidpriemstva v umovax yevrointegraciyi [The essence of the system of economic security of the enterprise in terms of European integration]. *Naukovij visnik Mizhnarodnogo gumanitarnogo universitetu. Seriya : Ekonomika i menedzhment*. [Scientific Herald of the International Humanitarian University. Series: Economics and Management], 11, 109-112 [in Ukrainian].
6. Orlik, O. V. (2014) Sistema zagroz ekonomichnij bezpeci sub'yektiv gospodaryuvannya [System of threats to economic safety of economic entities]. *Visnik social'no-ekonomichnix doslidzhen*. [Bulletin of socio-economic research], 1 (52), 250-257 [in Ukrainian].
7. Laktionova, Yu.A. (2013) Mexanizm obespecheniya ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya [The mechanism of ensuring the economic security of the enterprise]. *Sotsialno-ekonomicheskiye yavleniya yu processy*. [Socio-economic phenomena and processes], 3, 93-99 [in Ukrainian].
8. Matviyenko, O. O. (2015). Upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu aviatransportnogo pidpriemstva [Management of Economic Security of the Air Transport Enterprise]. *Naukovij visnik Uzhgorods'kogo nacional'nogo universitetu. Seriya : Mizhnarodni ekonomichni vidnosini ta svitove gospodarstvo*. [Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy], 5, 106-109. [in Ukrainian].
9. Vasylyev, O. V., Mejta, V. I. (2013). Formuvannya sistemi upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu promislovix pidpriemstv [Formation of the system of management of economic safety of industrial enterprises]. *Ekonomichnij analiz*. [Economic analysis], 14, 138-145.
10. Kurguzenkova, L. A. (2016) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist' ta chinniki formuvannya yiyi vidpovidnogo rivnya [Economic security of an enterprise: the essence and factors of formation of its corresponding level]. *Ekonomichnij visnik Zaporiz'koyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi*. [Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy], 2, 29-33 [in Ukrainian].
11. Lyashenko, O. M. (2015) *Konceptualizaciya upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpriemstva: monografiya* [Conceptualization of management of economic safety of the enterprise]. Kyiv: NISD. [in Ukrainian].